

Zondag 9 oktober 2022

28^e zondag door het jaar

Lezingen: Kon. 5,14-17; Lucas 17, 11-19

Inleiding op de eerste lezing

Soms kom je in een verder nogal saai bijbelboek ineens een verhaal tegen dat zo sprekend, zo mooi is dat je totaal verrast wordt. In het tweede boek Koningen overkomt je dat. We ontmoeten een Syrische man met huidvraat, Naäman. Naaman is een krachtig krijgsheer, maar tegen zijn ziekte staat hij machteloos. Gelukkig bekommert een jong Israëliisch slavinnetje zich om hem. Ga naar onze profeet Elisa, zegt ze, die maakt je beter. Naäman is zo wijs, of zo radeloos? dat hij luistert. Hij reist af naar Elisa, en deze profeet schrijft hem voor zich zeven maal in de Jordaan onder te dompelen. Naäman is woest, zeven keer onderdompelen? Wat stelt dat nou voor als behandeling? Maar weer zijn het ondergeschikten die hem overhalen: Doe het toch, baat het niet, dan schaadt het niet, smeken ze hem. Als hij hun raad opvolgt geneest hij. Hij wil de profeet overladen met geschenken, maar keert uiteindelijk naar huis met zelf een wonderlijk cadeautje: een flinke hoop Israëliische grond. Grond? Ja, grond. Naäman wil voortaan alleen nog maar tot de God bidden die hem genezen heeft. Maar in zijn leefwereld zijn goden nog gebonden aan plaatsen, aan een stad, een land. Goden zijn een soort koningen met een grondgebied. Met de grond die hij meeneemt creëert hij een soort ambassade voor de God van Israël in zijn eigen land.

Overweging

Er zijn drie dingen die de verhalen die we zojuist gehoord hebben met elkaar gemeenschappelijk hebben. Ten eerste gaat het steeds weer over mensen met een huidziekte die onrein maakt. Mensen die buiten de gemeenschap gestoten zijn en daar met lotgenoten moeten zien te overleven. Ten tweede gaat het drie maal over mensen die dankbaar zijn. En ten derde wordt er drie maal een manier gevonden om God te betrekken in deze rauwe werkelijkheid.

Eerst even kort iets over melaatsheid, of lepra, zoals we dat tegenwoordig noemen. Vroeger kon men lepra niet zo vaststellen zoals wij dat kunnen. De priesters, want in de bijbel gingen zij hierover, konden eigenlijk slechts op grond van uiterlijke verschijnselen besluiten of iemand wel of niet aan huidkwalen leed die beschouwd werden als onrein. Met een verzamelnaam noemen wij alle mensen met huidafwijkingen die uit de gemeenschap gestoten werden, melaats, maar feitelijk werden ze vooral onrein verklaard en werd er verder geen diagnose gesteld. Uit het feit dat sommige mensen ook weer genazen van hun huidafwijkingen valt in ieder geval af te leiden dat er ook veel andere ziekten onder vielen, ziekten die soms weer over gingen.

Wij kennen de categorie onrein niet, en zijn al snel geneigd om dat met besmettelijk te verbinden, daarom is het goed om je te realiseren dat allerlei dieren waaronder het varken ook onrein waren en zijn en dat ook mensen die in contact met een dode zijn geweest of vrouwen die menstrueren onrein zijn. Onrein heeft dus vooral met iets cultisch te maken. Je mocht niet mee doen met alle religieuze uitingen, omdat je onrein was. En omdat iemand ook onrein werd, door een onrein iemand aan te raken werd er afstand gehouden van cultisch onreine mensen. Een huidziekte hebben die onreinheid veroorzaakte betekende dus in de praktijk uitsluiting. En daarmee armoede en eenzaamheid.

In de twee bijbelse verhalen worden mensen daarom allereerst uit de uitsluiting gehaald. Ze mogen weer gewoon mee doen. In het verhaal van Franciscus ligt dat iets anders: door zijn omhelzing doorbreekt Franciscus de uitsluiting, maar hij is niet bij machte om hem op te heffen. Hij kan slechts, tijdelijk, het leed verzachten. Naäman is intens dankbaar dat hij genezen is. Hij probeert de profeet Elisa te overladen met geschenken en zal het later ook nog eens proberen bij de knecht van Elisa. Maar zijn cadeautjes kan hij houden. Elisa heeft niets gedaan, zo verklaar hij, Alle eer voor God. Het hele genezingsverhaal bevestigt dat ook: Elisa is er niet eens bij als de Syriër zichzelf onderdompelt tot zeven keer toe.

Fascinerend genoeg zie je dat Jezus dat op eenzelfde manier aanpakt: de tien zieken genezen onderweg naar de priesters, die ze moeten keuren op cultische onreinheid. Niet als Jezus ze 'behandelt' maar onderweg genezen ze. Vergeten ze daarom om te danken? Of zien ze de band niet tussen Jezus en God? Behalve die ene vreemdeling dan, die Samaritaan. Hij komt terug om te danken.

Nadrukkelijk wordt vermeld dat hij Samaritaan is. Zelfs Jezus benadrukt zijn vreemdeling zijn: *Zijn niet alle tien gereinigd? Waar zijn dan de negen anderen? Is er niemand teruggekeerd om aan God eer te brengen dan alleen deze vreemdeling?*

Dat was mij overigens nog nooit eerder opgevallen dus ik heb daar een poosje over zitten nadenken. Wat heeft dat vreemdeling zijn te maken met zijn dankbaarheid? Waarom moet Lucas dat zo nadrukkelijk na voren brengen? En ik dacht: Dat moet haast wel een waarschuwing zijn aan een ieder die zichzelf als een insider beschouwt, als iemand die er helemaal bij hoort. Als je je ergens helemaal thuis voelt, dan kan het maar zo gebeuren dat je dat wat je ontvangt als iets vanzelfsprekends gaat beschouwen. In mijn rol als dochter had ik daar bijvoorbeeld wel de neiging toe. Als ik thuis kwam, ook toen ik allang volwassen was, vond ik het heel gewoon om te gaan zitten en toe te kijken hoe mijn moeder thee zette, de tafel dekte, het eten kookte. Als ik onverwacht kwam aanwaaien en mijn ouders bleken niet thuis te zijn, kon ik me heel teleurgesteld voelen, alsof ze op mij hadden moeten zitten wachten, zoals ze vroeger eigenlijk altijd gedaan hadden als ik uit school kwam. Dan moest ik mezelf even onder handen nemen.

Hoewel ik helemaal geen slechte dochter was, werd ik eigenlijk pas een dankbare dochter naarmate ik ouder werd en me realiseerde wat mijn ouders eigenlijk allemaal voor me hadden gedaan. Tegenover vreemden voelde ik me veel eerder dankbaar.

Dat kan je maar zo ook overkomen als het om God gaat. Dat je het vanzelfsprekend vindt dat je kan ademen, denken, zingen, dat je talenten meekreeg en dat er mensen om je heen zijn die met je meeleven, waar je bij mag horen. Je hebt niet eens genezing nodig, je bent niet onrein, je staat al in de kring. Je vindt het gewoon, dat je in Nederland leeft en dat er schoon water uit de kraan komt, gas uit de leidingen, elektriciteit uit het net, dat je verbinding hebt op je telefoon en er voedsel ligt in de supermarkt. Want hier ben je thuis. Het is normaal, hier bij ons. Soms heb je de ogen van een vreemde even nodig om er weer dankbaar voor te zijn. Dat is iets wat dit verhaal mij in ieder geval vandaag ook vertelt.

En dan nog dat derde aspect: het adres van je dankbaarheid.

Naäman is aanvankelijk Elisa dankbaar. Hij wil aan de profeet geschenken geven. Maar Elisa verwijst door: bij God moet je zijn. En dan vindt Naäman een heel creatieve wijze om zijn dankbaarheid aan God te uiten, Ik zei het al in de inleiding: Hij maakt in zijn huis een klein stukje Israëel, door er grond neer te leggen. Daar wil hij voortaan bidden.

De Samaritaan komt terug, zoekt Jezus weer op en knielt neer voor Jezus voeten. En als Jezus zegt: sta op, uw geloof heeft u gered, dan wordt zijn genezing helemaal compleet: nu is hij niet alleen meer lichamelijk rein en genezen, net als de andere negen, nu is hij ook gered, door zijn geloof in Jezus. Hij is weer helemaal heel, naar lichaam en ziel.

In het verhaal van Franciscus en de melaatse gaat het overigens heel anders. De melaatse wordt niet genezen, Franciscus is ook maar een mens. De melaatse wordt wel gezien. Maar er is wel iemand anders die wordt genezen en dat is Franciscus zelf. Doordat Franciscus zich dankbaar realiseert wat Jezus voor hem heeft gedaan, kan hij zichzelf overwinnen en naar de melaatse toestappen en hem omhelzen. Hij geneest door zijn dankbaarheid van zijn weerzin, van zijn idee dat de melaatse en hij behoren tot andere werelden.

Zo is Franciscus de vierde en laatste stap in het verhaal van de dankbaarheid: als je beseft wat je hebt ontvangen, gun je dat een ander ook. Je begint uit te delen, van je overvloed, van je rijkdom aan goederen, aan tijd, aan aandacht, aan liefde. Dankbaarheid wil zich uiten in een woord van dank, in een lofzang, in concrete daden van dankbaarheid.

Amen.

Pastor Wies Sarot